DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.19110702 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ବାକ୍ୟ ଗଠନ ଶିକ୍ଷା: ଶୁଦ୍ଧତା ସମୀକ୍ଷା ଓ ଆଲୋଚନା

ସୁମନ୍ତ କୁମାର ଭୋଇ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଭାଷା ହେଉଛି ଭାବର ବାହକ। ଭାଷାର ସର୍ବନିମ୍ନ ଏକକ ଧ୍ୱନି ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଭାଷାର ସର୍ବବୃହତ ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ ଏକକ ହେଉଛି ବାକ୍ୟ। ବାକ୍ୟ ହେଉଛି ଭାଷାର ମୂଳଭିତ୍ତି। ମାନବର ଚିନ୍ତା, ଚେତନା, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଉପଲବ୍ଧି ଆଦି ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ। 'ବାକ୍ୟ' ହିଁ ହେଉଛି ଭାଷାର ଅକୃତ୍ରିମ ଏକକ ଯାହା ବ୍ୟାକରଣଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ନହୋଇ ଭାଷାଭାଷୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି। ଏଣୁ ଭର୍ତ୍ତୃହରି ତାଙ୍କର 'ବାକ୍ୟପଦୀୟ' ଗ୍ରନ୍ଥର ବ୍ରହ୍ମକାଣ୍ଡରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଯେ, 'ବାକ୍ୟ ହିଁ ମୂଳସତ୍ତା।'

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ବାକ୍ୟ, ଯୋଗ୍ୟତା, ଆକାଂକ୍ଷା, ଆସତ୍ତି, ସରଳ, ଯୌଗିକ, ଜଟିଳ, ବାକ୍ୟାଂଶ, ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ, ଉପବାକ୍ୟ, ବାକ୍ୟ ରୂପାନ୍ତର

ଭାଷା ହେଉଛି ମାନବର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୃଷ୍ଟି। ଏହା ମନୁଷ୍ୟର ମୁଖ ନିସୃତ ଧ୍ୱନିମାନଙ୍କର ଏକ ନିୟମବଦ୍ଧ ପଦ୍ଧତି। ଭାଷାର ସର୍ବନିମ୍ନ ଏକକ ଧ୍ୱନି ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଭାଷାର ସର୍ବବୃହତ ଏକକ ହେଉଛି 'ବାକ୍ୟ'। 'ବଚ୍' ଧାତୁ ସଙ୍ଗେ କର୍ମବାଚ୍ୟରେ 'ଯ' ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗେ 'ବାକ୍ୟ' ଶବ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି। ଯାହାର ଅର୍ଥ କଥା, ବଚନ, ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ବିଭକ୍ତ୍ୟନ୍ତ ପଦସମୂହ ତଥା ବକ୍ତବ୍ୟର ପୂର୍ଣ୍ଣତାଜ୍ଞାପକ ପଦ ସମଷ୍ଟି। ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବର ପରିପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ବାକ୍ୟ ହିଁ ମାନବର ଭାବ ଆଦାନପ୍ରଦାନରେ ସହାୟ ହୋଇଥାଏ। ଏଣୁ ମାନବର ବ୍ୟବହାରକୁ ତଥା ଭାବ ବିନିମୟରୁ ହିଁ ବାକ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି।

(କ) ବାକ୍ୟର ସଂଜ୍ଞା:

୧. ଏକ ବା ଏକାଧିକ ପଦ ମିଳିତ ହୋଇ ମନର ଭାବକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହାକୁ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

୨. ଭାଷାରେ ଯେଉଁ ଉକ୍ତିଟି ସାର୍ଥକ ତଥା ଅର୍ଥବୋଧକ ତାହାକୁ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

୩. ଭାଷାର ସର୍ବବୃହତ ଏକକକୁ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

୪. ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସାର୍ଥକ ଉକ୍ତିକୁ ବାକ୍ୟ କୁହନ୍ତି।(ବ୍ୟାକରଣ କୋଷ,ପୃ-୨୪୪)

୫. ବାକ୍ୟଂ ସ୍ୟାଦ୍ ଯୋଗ୍ୟତାକାଂକ୍ଷାସତ୍ତିଯୁକ୍ତଃ ପଦୋଚ୍ଚୟଃ। ଅର୍ଥାତ୍, ଯୋଗ୍ୟତା, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆସତ୍ତି ଥିବା ପଦସମଷ୍ଟିକୁ

ଯୋଗାଯୋଗ : ଡକ୍ଟର ସୁମନ୍ତ କୁମାର ଭୋଇ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ଆଦିକବି ସାରଳାଦାସ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ତିର୍ତ୍ତୋଲ, ଜଗତସିଂହପୁର।
Email : anantabhoi2024@gmail.com
ORCID ID : https://orcid.org/-0009-0006-0739-8148

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୫.୧୨.୨୦୨୫	୧୬.୦୧.୨୦୨୬	୨୭.୦୧.୨୦୨୬	୧.୦୩.୨୦୨୬

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ଭୋଇ, ସୁମନ୍ତ କୁମାର; ୨୦୨୬। ବାକ୍ୟ ଗଠନ ଶିକ୍ଷା: ଶୁଦ୍ଧତା ସମୀକ୍ଷା ଓ ଆଲୋଚନା। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ୦; ପୃଷ୍ଠା :୨୨-୩୧।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ
Quick Response Code:
Available online at : https://pracheenews.com/
DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.19110702
Article No - BPP00394

ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।(ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ, ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ- ବିଶ୍ୱନାଥ କବିରାଜ)।

ବାକ୍ୟ ଗଠନରୀତି ଶିକ୍ଷା:

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବାକ୍ୟ ଗଠନର କେତୋଟି କ୍ରମ, ଯଥା-

(କ) କର୍ତ୍ତା + କ୍ରିୟା

୧. ତୁମେ ପଢ଼।

୨. ସେ ପଢୁଛି।

(ଖ) କର୍ତ୍ତା + କର୍ମ + କ୍ରିୟା

୧. ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ପାଠ ପଢୁଅଛି।

୨. ଯଶୋବନ୍ତ ଗୀତ ଶୁଣୁଅଛି।

(ଗ) ସମ୍ମତି/ଅସମ୍ମତିସୂଚକ ପଦ + କର୍ତ୍ତା + କ୍ରିୟା

୧. ଆପଣ ଖାଇଛନ୍ତି ?

ଉ- ହଁ, ଖାଇଛି।(ଏଠାରେ କର୍ତ୍ତା ଉହ୍ୟ ରହିଛି।)

(ଘ) କେବଳ ସମ୍ମତି/ଅସମ୍ମତି ଶବ୍ଦ ଯୋଗେ ବାକ୍ୟ ଗଠନ।

୧. ତୁ ଖାଇଛୁ ?

ଉ- ହଁ/ନାଇଁ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ କ୍ରମାନୁଯାୟୀ ବାକ୍ୟ ଗଠନ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କାଳରେ ବାକ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ ହିଁ ସାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ।

(ଖ) ବାକ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ:

ବିଶୁଦ୍ଧ ବାକ୍ୟର ତିନୋଟି ଲକ୍ଷଣ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ। ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା, ଯଥା-

(କ) ଆକାଙ୍କ୍ଷା

(ଖ) ଯୋଗ୍ୟତା

(ଗ) ଆସତ୍ତି

(କ) ଆକାଙ୍କ୍ଷା:

ଅର୍ଥବୋଧ ନିମିତ୍ତ ଏକ ପଦ ଅନ୍ୟ ପଦର ବା ପଦଗୁଡ଼ିକର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ। ଏହି ସାପେକ୍ଷତାର ନାମ ହେଉଛି ଆକାଙ୍କ୍ଷା।

ଉଦାହରଣ- (କ) ଗଛଟି ବାତ୍ୟା ଦ୍ୱାରା....

(ଖ) ଆସନ୍ତାକାଲି ଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ....

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଉଦାହରଣ ଦ୍ୱୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅର୍ଥବୋଧ ନିମିତ୍ତ ଅନ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଅପେକ୍ଷା ରଖୁଛନ୍ତି। ମାତ୍ର ସେହି ପଦର ଅଭାବଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ବାକ୍ୟ ନୁହେଁ। ଏହି ଅଭାବ ପୂରଣ ହେଲେ ଅର୍ଥବୋଧ ବା ଅର୍ଥ ପ୍ରତୀତିରେ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିବ ନାହିଁ ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଏଗୁଡ଼ିକ ସାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ରୂପେ ଗୃହୀତ ହେବ। ଯଥା-

ଉଦାହରଣ-(କ) ଗଛଟି ବାତ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଭାଙ୍ଗିଗଲା।

(ଖ) ଆସନ୍ତାକାଲି ଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କଟକ ଆସିବେ।

(ଖ) ଯୋଗ୍ୟତା:

ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ ଥାଏ। ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ହେଲେ ଅର୍ଥ ପ୍ରତୀତିରେ ବାଧା ଜନ୍ମେ। ବାକ୍ୟାନ୍ତର୍ଗତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ପରସ୍ପର ବିରେଧୀ ନହେବା ବାକ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷଣ। ବାକ୍ୟର ଏହି ଲକ୍ଷଣକୁ ଯୋଗ୍ୟତା କୁହାଯାଏ। ଅର୍ଥାତ୍ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଯୋଗ୍ୟତା କୁହାଯାଏ।

ଉଦାହରଣ- (କ) ପିଲାଟି ଉଡୁଛି।

(ଖ) ଗାଈମାନେ ଗୀତ ଗାଉଛନ୍ତି।

(ଗ) ଲୋକଟି ନିଆଁ ପିଉଛି।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ ପିଲାଟିର ଉଡ଼ିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ। ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ଗାଈମାନଙ୍କର ଗୀତ ଗାଇବାର ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ଏବଂ ଲୋକଟିର ମଧ୍ୟ ନିଆଁ ପିଇବାର ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ। ଯଦି ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନ ଭାବରେ ଲେଖାଯାଏ ତେବେ ଏଗୁଡ଼ିକ ସାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବେ। ଯଥା-

ଉଦାହରଣ- (କ) ପିଲାଟି ଦୌଡୁଛି।

(ଖ) ଗାଈମାନେ ହମ୍ବାରଡ଼ି ଛାଡୁଛନ୍ତି।

(ଗ) ଲୋକଟି ପାଣି ପିଉଛି।

ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ଦୈବୀଶକ୍ତି ବା ଦୈବୀକୃପା ସୂଚାଇବା

ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ଅଭାବରେ ଅସମ୍ଭବ ବିଷୟର ସମ୍ଭାବନାରେ ମଧ୍ୟ ବାକ୍ୟ ହୋଇଥାଏ। ଯଥା-

ଉଦାହରଣ- (କ) ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ପଙ୍ଗୁ ଗିରି ଲଙ୍ଘିପାରେ।

(ଖ) ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୂକ ଅନର୍ଗଳ କହିପାରେ।

(ଗ) ଆସତ୍ତି:

ବାକ୍ୟରେ ପଦଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ରମ ଥାଏ। ଗୋଟିଏ ପଦ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପଦ ଶୁଣିଲେ ଅର୍ଥବୋଧର ଧାରା ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ରହେ। ଏହି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତାକୁ ଆସତ୍ତି କୁହାଯାଏ। ଆସତ୍ତିର ଅନ୍ୟ ନାମ ପଦ ସଂହତି, ପଦ ବିନ୍ୟାସ ବା ପଦ ସଂଯୋଜନ। ଆସତ୍ତି ବ୍ୟତିରେକ ସାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ।

ଉଦାହରଣ-(କ) ପକ୍ଷୀଟି ଡାଳରେ ଗଛ ବାନ୍ଧିଛି ବସା।

(ଖ) ନାଚେ ବର୍ଷା ମୟୂର ଆଗମନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ।

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଉଦାହରଣ ଦ୍ୱୟରେ ଆସତ୍ତିର ଅଭାବ ହେତୁ ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱୟର ଅର୍ଥ ଅବବୋଧରେ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟୁଅଛି। ତେବେ ଅର୍ଥ ପ୍ରତୀତି ନିମନ୍ତେ ବାକ୍ୟାନ୍ତର୍ଗତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଯଥାଯଥ ବିନ୍ୟାସ ହିଁ ଆସତ୍ତି। ଯଥା-

ଉଦାହରଣ-(କ) ପକ୍ଷୀଟି ଗଛ ଡାଳରେ ବସା ବାନ୍ଧିଛି।

(ଖ) ବର୍ଷା ଆଗମନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ମୟୂର ନାଚେ।

(ଗ) ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପଦ ବିନ୍ୟାସର ସାଧାରଣ ନିୟମ-

୧. ବାକ୍ୟର ଆରମ୍ଭରେ କର୍ତ୍ତା ଓ ଶେଷରେ ସମାପିକା କ୍ରିୟା ବସେ।

(କ) ଇତିଶ୍ରୀ ସୁନ୍ଦର ଗୀତଟିଏ ଗାଇଲା।

(ଖ) ପ୍ରିୟଙ୍କା ଚିତ୍ର ଆଙ୍କୁଛି।

୨. ସକର୍ମକ କ୍ରିୟାର କର୍ମ କ୍ରିୟାର ପୂର୍ବରେ ବସେ।

(କ) ଅଜା ଗୋଟିଏ ଗପ କହିଲେ।

(ଖ) ମାମୁଁ ଶହେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ।

୩. ଦ୍ୱିକର୍ମକ କ୍ରିୟାର ଅପ୍ରଧାନ କର୍ମ ପ୍ରଧାନ କର୍ମର ପୂର୍ବରୁ ବସେ।

(କ) ଅଜା ନାତିକୁ ଗପ କହିଲେ।

(ଖ) ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇଲେ।

୪. କରଣ, ସଂପ୍ରଦାନ, ଅପାଦାନ ଓ ଅଧିକରଣ କାରକର ପଦ କର୍ମର ପୂର୍ବେ ବା ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ-

(କ) ରାମ ତାଙ୍କୁ ହାତରେ ଦେଲା। ରାମ ହାତରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଲା।

(ଖ) ପୂର୍ବୀ ଭିକାରୀକୁ ଟଙ୍କାଟିଏ ଦେଲା। ପୂର୍ବୀ ଟଙ୍କାଟିଏ ଭିକାରୀକୁ ଦେଲା।

(ଗ) ଶୁଭମ ବ୍ୟବସାୟରୁ ବହୁତ ଲାଭ ପାଉଛି। ଶୁଭମ ବହୁତ ଲାଭ ବ୍ୟବସାୟରୁ ପାଉଛି।

(ଘ) ମୁଁ ଗୋବିନ୍ଦକୁ କଟକରେ ଭେଟିଲି। ମୁଁ କଟକରେ ଗୋବିନ୍ଦକୁ ଭେଟିଲି।

୫. ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ଅଧିକରଣ କାରକ ବାକ୍ୟର ଆରମ୍ଭରେ ବସିଥାଏ।

(କ) କଟକରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବାଲିଯାତ୍ରା ହୁଏ।

(ଖ) ଆକାଶରେ ଉଡ଼ାଜାହଜ ଉଡ୍ଡୁଛି।

୬. ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ପଦର ପୂର୍ବରୁ ବସେ।

(କ) ଦଶରଥଙ୍କ ପୁଅ ରାମ ରାବଣକୁ ମାରିଥିଲେ।

(ଖ) ବସୁଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର କୃଷ୍ଣ କଂସକୁ ମାରିଥିଲେ।

୭. ଏକାଧିକ ବସ୍ତୁ/ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ସମ୍ବନ୍ଧ ସୂଚିତ ହେଉଥିଲେ, କେବଳ ଶେଷ ପଦରେ(ବ୍ୟକ୍ତି/ବସ୍ତୁ) ବିଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ଲାଗେ।

(କ) ବାଲି, ଗୋଡ଼ି, ଇଟା ଓ ସିମେଣ୍ଟର ଘର।

(ଖ) ରାମ, ଶ୍ୟାମ ଓ ହରିଙ୍କ ଘର।

୮. ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ ପାଇଁ ଯେକୌଣସି ପଦ ବାକ୍ୟର ଶେଷରେ ବସିପାରେ।

(କ) ମୁଁ ଚାହେଁ ଯଥୋଚିତ ପ୍ରାପ୍ୟ।

(ଖ) ଏହା କେବଳ ସମ୍ଭବ ହେଲା କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା।

୯. ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ବୁଝାଇବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦରେ ବିଭକ୍ତି ଲାଗେ।

(କ) ଶିବବାବୁ ପ୍ରାଚୀର ଓ ପୂର୍ବୀର ପଢ଼ାଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରୁଛନ୍ତି।

(ଖ) ଡାକ୍ତରବାବୁ ଗୀତାର ଓ ସୀତାର ଅସୁସ୍ଥତା ସଂପର୍କରେ ବୁଝୁଛନ୍ତି।

୧୦. ସମ୍ବୋଧନ ପଦ ବାକ୍ୟର ଆରମ୍ଭରେ ବା ଶେଷରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ।

(କ) ହେ ଭଗବାନ! ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର।

(ଖ) ମୋତେ ରକ୍ଷା କର ହେ ପ୍ରଭୁ।

୧୧. ବିଧେୟ କର୍ତ୍ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତାର ପରେ ବସେ।

(କ) ବି. ଆର୍. ଗଭାଇ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟଳୟର ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତି ହେଲେ।

(ଖ) ମୋହନ ଚରଣ ମାଝୀ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ।

୧୨. ବିଧେୟ କର୍ମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କର୍ମର ପରେ ବସେ।

(କ) ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କୁ (ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କର୍ମ) ସଭାପତି (ବିଧେୟ କର୍ମ) ବାଛିଲେ।

(ଖ) ଜନସାଧାରଣ ମହେଶ ବାବୁଙ୍କୁ ବିଧାୟକ ବାଛିଲେ।

୧୩. ବିଶେଷଣ ବିଶେଷିତ ପଦର ପୂର୍ବରେ ବସେ।

(କ) ଦୋଷୀ ଲୋକ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ।

(ଖ) ଦଦରା ନାବଟି ପାଣରେ ଭାସୁଛି।

୧୪. ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ବିଶେଷଣ ବିଶେଷିତ ପଦର ପରେ ବସିଲେ ତାକୁ ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ କୁହନ୍ତି।

(କ) ଘରଟି ପୁରୁଣା ହୋଇଥିବାରୁ ଭାଙ୍ଗିଗଲା।

(ଖ) ମକା ସିଝା ସୁଆଦ ଲାଗେ।

୧୫. ବହୁ ପୁରୁଷ ଥିବା ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଶେଷରେ ରୁହେ।

(କ) ବିକ୍ରମ, ଦୀପକ ଓ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯିବୁ।

(ଖ) ଦୁଷ୍ମନ୍ତ, ଯଶୋବନ୍ତ ଓ ମୁଁ ମାମୁଁ ଘର ଯିବୁ।

୧୬. ପଦାନ୍ୱୟୀ ଅବ୍ୟୟମାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦର ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଅନ୍ତି।

(କ) ଦୟାନିଧି ସହ ମୋର ବନ୍ଧୁତା ବହୁ ଦିନରୁ ଅଛି।

(ଖ) ଅର୍ଚ୍ଚନା ବିନା ପ୍ରମିଳା ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ।

୧୭. ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ଓ ଭାବବୋଧକ ଅବ୍ୟୟମାନ ବାକ୍ୟ ଆରମ୍ଭରେ, ମଧ୍ୟରେ ଓ ଶେଷରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରନ୍ତି।

(କ) କିଏ ତୁମେ ? ତୁମେ କିଏ ?

(ଖ) ସାବାସ୍, ଆଶୁତୋଷ। ଆଶୁତୋଷ, ସାବାସ୍।

(ଗ) ତୁମେ କ'ଣ କଟକ ଯିବ ?

୧୮. ସଂଯୋଜକ ଓ ବିଯୋଜକ ଅବ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ଦୁଇ ପଦର ଏବଂ ଦୁଇ ବାକ୍ୟର ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଅନ୍ତି।

(କ) ରାମ ଓ ଶ୍ୟାମ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ଅଟନ୍ତି।

(ଖ) ରାଜେଶ କଟକ ଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଫେରିଲା ନାହିଁ।

୧୯. ନାହିଁ ଓ ନାହିଁ ସଂଯୁକ୍ତ ପଦ କ୍ରିୟାର ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ 'ନ' କ୍ରିୟାର ପୂର୍ବରୁ ବସେ।

(କ) ବିଷ୍ଣୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗଲା ନାହିଁ।

(ଖ) ତୁମର କାମ ହେଲା ନାହିଁକି ?

(ଗ) ମୁଁ ନ ଗଲେ ତୁମେ ଯିବ।

୨୦. ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ ପାଇଁ ବାକ୍ୟାଂଶଟିଏ ବାକ୍ୟ ଆରମ୍ଭରେ ବସିପାରେ-

(କ) ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲା ଗୁରୁଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ପାଳନ।

(ଖ) ପୁତ୍ରର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲା ପିତାଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଳନ।

ବି.ଦ୍ର: ପଦ୍ୟରେ ବାକ୍ୟ ଗଠନର ନିୟମ ଅନୁସୃତ ହୁଏ ନାହିଁ।

(କ) ବାତାୟନ ଖୋଲି ମୁଁ ଚାହିଁଲି ଆକାଶେ ଟିଣ ପରି ଜହ୍ନ ସତେ ତୁଷାର ବରଷେ।

(ଖ) ଉଚ୍ଚ ହେବା ପାଇଁ କର ଯେବେ ଆଶା ଉଚ୍ଚ କର ଆଗେ ନିଜ ମାତୃଭାଷା।

(ଘ) ବାକ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧତା ସମୀକ୍ଷା:

ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ମନର ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆମେ ବହୁ ବାକ୍ୟ ବିନିମୟ କରିଥାଉ। ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଆମେ ଆମର ଅଜାଣତରେ କିମ୍ବା ଅଜ୍ଞତାବଶତଃ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କାଳରେ ବହୁ ଭୁଲ୍ କରିବସୁ। ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ପ୍ରଥମତଃ, ପୁସ୍ତକ ପଠନର ଘୋର ଅଭାବ। ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଆମର ଅଜ୍ଞତା। ତୃତୀୟତଃ, ବାକ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ ବିନ୍ୟାସଗତ ତ୍ରୁଟି ଆଦି କାରଣ ଦାୟୀ। ପ୍ରଧାନତଃ, ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ କାଳରେ ଯଦି ତ୍ରୁଟି ରହିଥାଏ ତେବେ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ସେହି ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅଶୁଦ୍ଧ କରିଦିଏ। ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଏକାଧିକ ଅଶୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଥାଇପାରେ। ବେଳେବେଳେ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ଭୁଲ୍‌ଟି ଏପରି ଛପି ରହିଥାଏ ଯେ ତାହା ସହଜରେ ଧରାପଡ଼େ ନାହିଁ ଓ ବାକ୍ୟଟି ଠିକ୍ ଥିବାର ଭ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଜାତ ହୁଏ। ଏଣୁ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କାଳରେ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ। ତେବେ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କିପରି ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରାଯାଏ ଏବଂ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କାଳରେ କିପରି ବ୍ୟାକରଣଗତ ନିୟମ ଅନୁସୃତ ହୁଏ ତାହା ନିମ୍ନରେ ଅଶୁଦ୍ଧ ବାକ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧରୂପ ସହ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି-

୧. **ସ୍ୱର୍ଗତଃ** ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଆମେ ନିରବ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲୁ।

ସ୍ୱର୍ଗତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଆମେ ନିରବ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲୁ।

ଏଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଅର୍ଥ ସ୍ୱର୍ଗରେ; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଗତ ଅର୍ଥ ସ୍ୱର୍ଗଗତ ବା ମୃତ। ତେଣୁ ଏଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗତ ପଦଟି ଠିକ୍।

୨. **ଅତି ଲେମ୍ବୁ** ଚିପୁଡ଼ିଲେ ପିତା।

ଲେମ୍ବୁ ଅତି ଚିପୁଡ଼ିଲେ ପିତା।

'ଅତି' ଚିପୁଡ଼ିଲେ କ୍ରିୟାର ବିଶେଷଣ। ତେଣୁ ଚିପୁଡ଼ିଲେ ପୂର୍ବରୁ 'ଅତି' ରହିବ।

୩. **ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ** ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ କର।

ସଂକ୍ଷେପରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ କର।

'ସଂକ୍ଷିପ୍ତ' ବିଶେଷଣ। ଏଥିରେ ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନ ଲାଗିବ ନାହିଁ। ଏହାର ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ 'ସଂକ୍ଷେପ'। ଏଥିରେ 'ରେ' ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନ ଲାଗି ହେବ 'ସଂକ୍ଷେପରେ'।

୪. ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର **ସଠିକ୍** ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ କର।

ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର **ଠିକ୍** ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ କର।

'ସଠିକ୍' ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟାକରଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭୁଲ୍।

୫. ସୁଦର୍ଶନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ବାଲୁକା କଳାର **ଉତ୍କର୍ଷତା** ଅତୁଳନୀୟ।

ସୁଦର୍ଶନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ବାଲୁକା କଳାର **ଉତ୍କର୍ଷ** ଅତୁଳନୀୟ।

'ଉତ୍କର୍ଷ' ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ। ଏଥିରେ ଅନାବଶ୍ୟକ 'ତା' ଲଗାଇ ପୁନର୍ବାର ବିଶେଷ୍ୟ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ।

୬. ହାଟରେ **ବିବିଧ ପ୍ରକାର** ମାଛ ବିକ୍ରି ହେଉଛି।

ହାଟରେ **ବିବିଧ** ମାଛ ବିକ୍ରି ହେଉଛି।

'ବିବିଧ' ଅର୍ଥ ପ୍ରକାର। ତେଣୁ ଏଠାରେ ବିବିଧ ପରେ ଆଉ 'ପ୍ରକାର' ଲାଗିବ ନାହିଁ।

୭. ଦୀପକ, ଦୟା, ଶମ୍ଭୁ, ଶ୍ରୀଧର, ବିକ୍ରମ **ପ୍ରଭୃତି** ଗତକାଲି ଆମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ।

ଦୀପକ, ଦୟା, ଶମ୍ଭୁ, ଶ୍ରୀଧର, ବିକ୍ରମ **ପ୍ରମୁଖ** ଗତକାଲି ଆମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଭୃତି, ଆଦି, ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରମୁଖ ଲେଖିବା ହିଁ ଠିକ୍।

୮. ତରୁଣ ବାବୁ **ସପରିବାରେ** ଆମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ।

ତରୁଣ ବାବୁ **ସପରିବାର** ଆମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ।

'ସପରିବାର' ଅର୍ଥ ପରିବାର ସହିତ। ତେଣୁ 'ସପରିବାରେ' ଲେଖିବା ହିଁ ବ୍ୟାକରଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭୁଲ୍।

୯. **ବହୁ ଲୋକମାନେ** ସଭାକୁ ଆସିଛନ୍ତି।

ଲୋକମାନେ ସଭାକୁ ଆସିଛନ୍ତି। ନଚେତ, **ବହୁ ଲୋକ** ସଭାକୁ ଆସିଛନ୍ତି।

'ଲୋକମାନେ' ବହୁବଚନକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରୁଛି ତେଣୁ

'ଲୋକମାନେ' ପୂର୍ବରୁ 'ବହୁ' ଲଗାଇବା ଭୁଲ୍ ଅଟେ। ବରଂ 'ଲୋକ' ପୂର୍ବରୁ 'ବହୁ' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଠିକ୍।

୧୦. ଆନ୍ଦୋଳନରତ **ଜନତାମାନେ** ବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘୋଷଣାରେ ଖୁସି ହେଲେ।

ଆନ୍ଦୋଳନରତ **ଜନତା** ବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘୋଷଣାରେ ଖୁସି ହେଲେ।

'ଜନତା' ଶବ୍ଦ ହିଁ ଜନସମୂହକୁ ବୁଝାଉଛି। ଏଣୁ 'ଜନତାମାନେ' ଲେଖିବା ବଚନଗତ ଭୁଲ୍।

୧୧. ସେ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି, **ତା'ର ଶେଷ** ପରିଣାମ ଭୟାବହ।

ସେ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି, ତା'ର **ପରିଣାମ** ଭୟାବହ।

'ପରିଣାମ' ଅର୍ଥ ଶେଷଫଳ। ତେଣୁ ଶେଷ ପରିଣାମ ଲେଖିବା ଭୁଲ୍ ଅଟେ।

୧୨. ଛାତ୍ରଟି ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ **ସବିନୟ ସହକାରେ** ପ୍ରଣାମ କଲା।

ଛାତ୍ରଟି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ **ସବିନୟ** ପ୍ରଣାମ କଲା। ନଚେତ୍, ଛାତ୍ରଟି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ **ବିନୟ ସହକାରେ** ପ୍ରଣାମ କଲା।

'ସବିନୟ' ଅର୍ଥ ବିନୟ ସହକାରେ। ତେଣୁ ଏଠାରେ 'ସବିନୟ ସହକାରେ' ଲେଖିବା ବ୍ୟାକରଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭୁଲ୍।

୧୩. ସେ ମୋତେ **ତାସଲ୍ୟଭରା** ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ।

ସେ ମୋତେ **ତାଚ୍ଛଲ୍ୟଭରା** ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ।

'ତାସଲ୍ୟ' ଶବ୍ଦଟି ଅଶୁଦ୍ଧ। ଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦଟି 'ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ'। ଯାହାର ଅର୍ଥ ଅବଜ୍ଞା, ଉପେକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି।

୧୪. **ଅନାବଶ୍ୟକୀୟ** କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କର ନାହିଁ।

ଅନାବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କର ନାହିଁ।

'ଅନାବଶ୍ୟକ' ଶବ୍ଦଟି ବିଶେଷଣ। 'ଈୟ' ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗରେ ଏହାକୁ ପୁନଃ ବିଶେଷଣ କରିବା ଦୋଷାବହ।

୧୫. ନବ ବର୍ଷର **ହାର୍ଦ୍ଦିକ** ଅଭିନନ୍ଦନ ଓ ଶୁଭେଚ୍ଛା।

ନବ ବର୍ଷର **ହାର୍ଦ୍ଦିକ** ଅଭିନନ୍ଦନ ଓ ଶୁଭେଚ୍ଛା।

'ହାର୍ଦ୍ଧିକ' ଶବ୍ଦଟି ହିଁ ଭୁଲ୍। ତେଣୁ 'ହାର୍ଦ୍ଦିକ' ଲେଖାଯିବା ଠିକ୍।

୧୬. ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଭାରେ **ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ** ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଭାରେ **ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା** ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ।

'ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା' ଅର୍ଥ ବାଳକଠାରୁ ବୃଦ୍ଧବନିତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ଏଣୁ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବାକ୍ୟଟିରୁ 'ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ' ଶବ୍ଦଟିକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ବାକ୍ୟଟି ଶୁଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ ହେବ।

୧୭. ଲୋକଟି ବିନା କାରଣରେ **ଅନେକ** ଦଣ୍ଡ ପାଇଲା।

ଲୋକଟି ବିନା କାରଣରେ **ବହୁତ** ଦଣ୍ଡ ପାଇଲା।

'ଏକ' ବା 'ଅନେକ' ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ; କିନ୍ତୁ 'ବହୁତ' ପରିମାଣବାଚକ ବିଶେଷଣ। ଏହାରେ 'ବହୁତ' ହିଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ।

୧୮. ରାମବାବୁ ଜଣେ **ନିର୍ଦ୍ଦୟୀ** ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି।

ରାମବାବୁ ଜଣେ **ନିର୍ଦ୍ଦୟ** ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି।

ନାହିଁ ଦୟା ଯାହାର, 'ନିର୍ଦ୍ଦୟ'। ତେଣୁ 'ନିର୍ଦ୍ଦୟୀ' ଶବ୍ଦଟି ଭୁଲ୍।

୧୯. ଏଠାରେ **ଧୂମ୍ରପାନ** ନିଷେଧ।

ଏଠାରେ **ଧୂମପାନ** ନିଷେଧ।

'ଧୂମ୍ରପାନ' ଏକ ଅଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ। ଏହାର ଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ହେଉଛି 'ଧୂମପାନ'।

୨୦. ଏତେବଡ଼ ସହର ହେଲେ ଏଠାରେ **ବିଶ୍ରାମଗାରଟେ** ନାହିଁ।

ଏତେବଡ଼ ସହର ହେଲେ ଏଠାରେ **ବିଶ୍ରାମାଗାରଟେ** ନାହିଁ।

'ବିଶ୍ରାମଗାର' ଶବ୍ଦଟି ଭୁଲ୍। ସନ୍ଧି ନିୟମାନୁଯାୟୀ 'ବିଶ୍ରାମାଗାର' (ବିଶ୍ରାମ+ ଆଗାର) ଠିକ୍।

(ଙ) ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ:

ଗଠନକଳା ଓ ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ଉଭୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାର। ଉଭୟକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ବାକ୍ୟ ରୂପ କୁହାଯାଏ।

ବାକ୍ୟରୂପ

(କ) ଗଠନାତ୍ମକ/ ଗଠନମୂଳକ/ ରୂପସୂଚକ ବାକ୍ୟ
(ଖ) ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ/ ଭାବସୂଚକ ବାକ୍ୟ

ବାକ୍ୟର ଗଠନାତ୍ମକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ

୧. ସରଳ ବାକ୍ୟ

୨. ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ

୩. ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ

ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ

୧. ବିବୃତିସୂଚକ ବାକ୍ୟ

୨. ନାସ୍ତିସୂଚକ ବାକ୍ୟ

୩. ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟ

୪. ବିସ୍ମୟସୂଚକ ବାକ୍ୟ

୫. ଆଦେଶ/ଅନୁରୋଧ/ଉପଦେଶ/ଆଶିଷସୂଚକ ବାକ୍ୟ

(କ) ବାକ୍ୟର ଗଠନାତ୍ମକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ:

(୧) ସରଳ ବାକ୍ୟ:

ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଥାଏ, ତାହାକୁ ସରଳ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା- (କ) ବିଷ୍ଣୁବାବୁ ଜଣେ ସରଳ ଲୋକ।

(ଖ) ପ୍ରକାଶ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଗଲା।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ 'ଲୋକ' ପରେ 'ଅଟନ୍ତି' ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଲାଗିବ ଯାହାକି ଉହ୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ଗଲା' ହେଉଛି ସମାପିକା କ୍ରିୟା।

(୨) ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ:

ଏକାଧିକ ସରଳ ବାକ୍ୟର ସଂଯୋଗରେ ଯେଉଁ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୁଏ, ତାହାକୁ ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା- (କ) ଶ୍ରୀଧର ଆଜି କଟକ ଗଲା ଏବଂ ସେ ସେଠାରେ ରହିଲା।

(ଖ) ପ୍ରାଚୀ ପାରାଦ୍ୱୀପ ଗଲା ମାତ୍ର ସମୁଦ୍ର ଦେଖିପାରିଲା ନାହିଁ।

(ଗ) ବାପା ଡାକିଲେ, ଗୀତା ଓ ସୀତା ଆସିଲେ।

ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାକ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ। ଏହାର ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟକୁ ପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମକକ୍ଷ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ। ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବାକ୍ୟ ତିନୋଟିରେ 'ଏବଂ', 'ମାତ୍ର', 'ଓ' ପ୍ରଭୃତି ଅବ୍ୟୟ ପଦଗୁଡ଼ିକଦ୍ୱାରା ବାକ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଅଂଶ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଂଶ ମିଶି ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟ ହୋଇଛି। ତେବେ ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝା ପଡ଼ିଲା ଯେ ଏଇ ଧରଣର ଅବ୍ୟୟପଦ ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ ଗଠନରେ ସହାୟତା କରନ୍ତି।

(୩) ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ:

ପରସ୍ପର ସାପେକ୍ଷ ଦୁଇ ବା ତତୋଽଧିକ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ବା ଆଶ୍ରିତବାକ୍ୟର ମିଳନରେ ଯେଉଁ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା- (କ) ଯେତେବେଳେ ସକାଳ ହେଲା, <u>ସେତେବେଳେ ପକ୍ଷୀମାନେ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିଲେ।</u>

(ଖ) ବିପଦ ସମୟରେ ଯେ ସାହା ହୁଏ, <u>ସେ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ।</u>

(ଗ) ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହତ, <u>ସେମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି।</u>

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଉଦାହରଣ ତିନୋଟିରେ ରେଖାଙ୍କିତ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଅପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ। ଏହି ଅପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟକୁ 'ସାପେକ୍ଷ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ' ବା 'ଅଶ୍ରିତ ବାକ୍ୟ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

(କ) ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ:

୧. ବିବୃତିସୂଚକ ବାକ୍ୟ:

ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିବୃତି ବା ବକ୍ତବ୍ୟଟିଏ ରହିଥାଏ, ତାହାକୁ ବିବୃତିସୂଚକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା- (କ) ଏ ବର୍ଷ ପ୍ରଚୁର ବର୍ଷା ହୋଇଛି।

(ଖ) ମନମୋହନ ବାବୁ ଜଣେ ସଚ୍ଚୋଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି।

(ଗ) ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ସେନାପତି ହେଉଛନ୍ତି ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ 'ବର୍ଷା', ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ମନମୋହନ ବାବୁ' ଏବଂ ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କ' ସଂପର୍କରେ ବିବୃତି ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି।

୨. ନାସ୍ତିସୂଚକ ବାକ୍ୟ:

ଯେଉଁ ବାକ୍ୟ ନାସ୍ତିର ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରୁଥାଏ, ତାହାକୁ ନାସ୍ତିସୂଚକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଯଥା- (କ) ମୁଁ ଏ କାମ କରିବି ନାହିଁ ।

(ଖ) ତପସ୍ଵିନୀ ଆଜି ଖେଳିବାକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।

(ଗ) ଶୁଭଶ୍ରୀ ମାଛ ଖାଏ ନାହିଁ ।

୩. ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟ:

କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ବାକ୍ୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଯଥା- (କ) ତୁମର ଆସିବା କାହିଁକି ଡେରିହେଲା ?

(ଖ) ତୁମେ ଆଜି ସମ୍ବଲପୁର ଯାଇ ନାହଁ କି ?

(ଗ) ଶମ୍ଭୁ ତୁମେ କ'ଣ ଖାଇଛ ?

୪. ବିସ୍ମୟସୂଚକ ବାକ୍ୟ:

ବିସ୍ମୟ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ବାକ୍ୟକୁ ବିସ୍ମୟସୂଚକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଯଥା- (କ) ସତରେ, ଚିଲିକା କି ସୁନ୍ଦର !

(ଖ) ଓଃ, କି ଭୀଷଣ ଗରମ !

(ଗ) ଏଇ କି ସେ ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମି !

୫. ଆଦେଶ/ଅନୁରୋଧ/ଉପଦେଶ/ଆଶିଷସୂଚକ ବାକ୍ୟ:

ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ଆଦେଶ/ଅନୁରୋଧ/ଉପଦେଶ/ଆଶିଷ ଆଦି ଭାବ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଆଦେଶ/ଅନୁରୋଧ/ ଉପଦେଶ/ଆଶିଷସୂଚକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଯଥା- (କ) ମନସ୍ଵିନୀ ତୁମେ ପାଠ ପଢ଼ ।(ଆଦେଶ)

(ଖ) ବାବୁ ମୋତେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ ।(ଅନୁରୋଧ)

(ଗ) ପରୋପକାରୀ ହୁଅ ।(ଉପଦେଶ)

(ଘ) ଭଗବାନ ତୁମର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।(ଆଶିଷ)

(ଚ) ବାକ୍ୟ ରୂପାନ୍ତର:

ଅର୍ଥକୁ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖି ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରାଗଲେ, ତାହାକୁ ବାକ୍ୟ ରୂପାନ୍ତର କୁହାଯାଏ ।

(କ) ଗଠନାତ୍ମକ/ଗଠନମୂଳକ/ରୂପସୂଚକ ବାକ୍ୟର ରୂପାନ୍ତର:

୧. ସରଳ- ସଂନ୍ଧ୍ୟା ହେବାରୁ ପକ୍ଷୀମାନେ ବସାକୁ ଫେରିଲେ ।

ଯୌଗିକ- ସଂନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ଓ ପକ୍ଷୀମାନେ ବସାକୁ ଫେରିଲେ ।

ଜଟିଳ- ଯେତେବେଳେ ସଂନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା, ସେତେବେଳେ ପକ୍ଷୀମାନେ ବସାକୁ ଫେରିଲେ ।

୨. ସରଳ- ଶୀତଋତୁ ଆସିବାରୁ ବାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ନାନା ଜାତିର ଫୁଲ ଫୁଟିଲା ।

ଯୌଗିକ- ଶୀତଋତୁ ଆସିଲା ଓ ବାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ନାନା ଜାତିର ଫୁଲ ଫୁଟିଲା ।

ଜଟିଳ- ଯେବେ ଶୀତଋତୁ ଆସିଲା, ସେବେ ବାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ନାନା ଜାତିର ଫୁଲ ଫୁଟିଲ ।

୩. ସରଳ- ଶୁଭଶ୍ରୀ ମନଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ିବାରୁ ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

ଯୌଗିକ- ଶୁଭଶ୍ରୀ ମନଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ିଲା ଓ ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

ଜଟିଳ- ଯେଣୁ ଶୁଭଶ୍ରୀ ମନଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ିଲା, ତେଣୁ ସେ ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

୪. ସରଳ- ମୋ କଥାକୁ ସରୋଜ ବିଶ୍ଵାସ କଲା ନାହିଁ ।

ଯୌଗିକ- ମୁଁ କଥା କହିଲି କିନ୍ତୁ ସରୋଜ ବିଶ୍ଵାସ କଲା ନାହିଁ ।

ଜଟିଳ- ମୁଁ ଯେଉଁ କଥା କହିଲି, ସରୋଜ ତାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କଲା ନାହିଁ ।

୫. ସରଳ- ମାନସ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲା ।

ଯୌଗିକ- ମାନସ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗଲା ଓ ସେଠାରେ ସେ ପାଠ ପଢ଼ିଲା ।

ଜଟିଳ- ମାନସ ଯେତେବେଳେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ସେଠାରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲା ।

ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ବାକ୍ୟର ରୂପାନ୍ତର:

୧. ବିବୃତିସୂଚକ- ଏ ବର୍ଷର ଶୀତ ଅସହ୍ୟ ।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ- ଏ ବର୍ଷର ଶୀତ କିଏ ସହିବ ?

ନାସ୍ତିସୂଚକ- ଏ ବର୍ଷର ଶୀତ ସହି ହେଉନାହିଁ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ- ଏ ବର୍ଷର ଶୀତ କି ଅସହ୍ୟ !

୨. ବିବୃତିସୂଚକ- ଚିହ୍ନା ବ୍ରାହ୍ମଣର ପଇତା ଲୋଡ଼ିବା ଭୁଲ୍।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ- ଚିହ୍ନା ବ୍ରାହ୍ମଣର କ'ଣ ପଇତା ଲୋଡ଼ା ପଡ଼େ ?

ନାସ୍ତିସୂଚକ- ଚିହ୍ନା ବ୍ରାହ୍ମଣର ପଇତା ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ- ଚିହ୍ନା ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୁଣି ପଇତା ଲୋଡ଼ା !

୩. ବିବୃତିସୂଚକ- ଛବିଟି ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ- ଛବିଟି କ'ଣ ଅସୁନ୍ଦର ?

ନାସ୍ତିସୂଚକ- ଛବିଟି ଆଦୌ ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇନାହିଁ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ- ଛବିଟି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର !

୪. ବିବୃତିସୂଚକ- ଲଙ୍କାରେ ହରି ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବା ବୃଥା।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ- ଲଙ୍କାରେ ହରିଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଏ କି ?

ନାସ୍ତିସୂଚକ- ଲଙ୍କାରେ ହରିଶବ୍ଦ ଖୋଜିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ- ଲଙ୍କାରେ ପୁଣି ହରିଶବ୍ଦ !

୫. ବିବୃତିସୂଚକ- ମୁଁ ତା'ର ମଙ୍ଗଳ ଚାହେଁ।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ- ମୁଁ କ'ଣ ତା'ର ମଙ୍ଗଳ ଚାହେଁ ନାହିଁ ?

ନାସ୍ତିସୂଚକ- ମୁଁ ତା'ର ଅମଙ୍ଗଳ ଚାହେଁ ନାହିଁ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ- ମୁଁ ପୁଣି ତା'ର ଅମଙ୍ଗଳ ଚାହୁଁଛି !

ବାକ୍ୟାଂଶ, ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ଓ ଉପବାକ୍ୟ:

ଭାବପ୍ରକାଶକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଉକ୍ତି ହେଉଛି ବାକ୍ୟ। ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କର୍ତ୍ତା ଓ ଗୋଟିଏ ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଥାଏ। ଯେପରି- ରାମ ଖେଳୁଛି। ପୁନଶ୍ଚ, କର୍ତ୍ତା ନଥାଇ କେବଳ ସମାପିକା କ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ବାକ୍ୟ ହୋଇପାରେ। ଯେପରି- ବସନ୍ତୁ। ଏଥିରେ 'ଆପଣ' କର୍ତ୍ତା ପଦଟି ଉହ୍ୟ ରହିଛି।

ବାକ୍ୟଟି ଛୋଟ ହେବ କି ବଡ଼ ହେବ ତାହା ବକ୍ତାର ଭାବ କିମ୍ବା ଇଚ୍ଛା ତଥା ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ। ଏହି ଭାବ ସର୍ବଦା ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ପରିସ୍ଥିତିଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୁଏ। ଯେପରି- ***ଆଜିକାଲି କଲେଜ ପଢୁଆ ପିଲାମାନେ ଭବିଷ୍ୟତ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ନହୋଇ ଅଯଥାରେ ମୋବାଇଲ ବ୍ୟବହାର କରିବାଦ୍ୱାରା ନିଜେ ହିଁ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି।***

ଏହି ବାକ୍ୟଟିର ଭାବକୁ ଯଦି ଆମେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା, ତେବେ ଚାରୋଟି ଅର୍ଥମଣ୍ଡଳ ଥିବାର ଜାଣିପାରିବା। ଯଥା- ଆଜିକାଲି କଲେଜ ପଢୁଆ ପିଲାମାନେ ଭବିଷ୍ୟତ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ନହୋଇ ଅଯଥାରେ ମୋବାଇଲ ବ୍ୟବହାର କରିବାଦ୍ୱାରା ନିଜେ ହିଁ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି।

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବାକ୍ୟରେ କେତୋଟି ଲେଖାଏଁ ପଦ ମିଶି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥମଣ୍ଡଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଅର୍ଥମଣ୍ଡଳଗୁଡ଼ିକ ମିଳିତ ଭାବେ ସାମୂହିକ ଭାବ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି। ତେବେ ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ, **ବାକ୍ୟରେ ଅର୍ଥମଣ୍ଡଳ ପ୍ରକାଶକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ବାକ୍ୟାଂଶ କୁହାଯାଏ।**

ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ:

ସାଧାରଣତଃ ବାକ୍ୟରେ ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଥିଲେ ବାକ୍ୟଟିର ସମାପ୍ତି ଜଣାପଡ଼େ। ଯେପରି- ରାମ ଯେତେବେଳେ କଟକ ଯାଇଥିଲା, ଏଠାରେ 'ଯାଇଥିଲା' ସମାପିକା କ୍ରିୟାଟି ଅଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ବାକ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନାହିଁ। ଏହି ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟକୁ ଆମେ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବା।

ରାମ ଯେତେବେଳେ କଟକ ଯାଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ଶ୍ୟାମକୁ ଭେଟିଥିଲା।

ଏଥିରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ, ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ତାହାକୁ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ କୁହଯାଏ।

ଉପର ଉଦାହରଣ ବାକ୍ୟଟିରେ "ରାମ ଯେତେବେଳେ କଟକ ଯାଇଥିଲା", ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ଏବଂ "ସେତେବେଳେ ସେ ଶ୍ୟାମକୁ ଭେଟିଥିଲା।" ଆଉ ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ। ଦୁଇଟି ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ନେଇ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଛି। ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟଟି ଏକାକୀ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ବାକ୍ୟ ନୁହେଁ କି ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟଟି ଏକାକୀ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ବାକ୍ୟ ନୁହେଁ।

କୌଣସି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ବାକ୍ୟରେ ଯଦି ଏକାଧିକ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ଥାଏ, ତେବେ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବାକ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅପ୍ରଧାନ। ଅପ୍ରଧାନ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟକୁ ଉପବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ। ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଉଦାହରଣରେ "ରାମ ଯେତେବେଳେ କଟକ ଯାଇଥିଲା" ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟଟି ଅପ୍ରଧାନ। ତେଣୁ ଏହା ଏକ ଉପବାକ୍ୟ। "ସେତେବେଳେ ସେ ଶ୍ୟାମକୁ ଭେଟିଥିଲା।" ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟଟି ପ୍ରଧାନ। ସେହିପରି- "ଯେଉଁମାନେ ବର୍ଷକରେ କୌଣସି ଏକ ଦିନ ଗାଁ ଗଣ୍ଡାର ମାଟି ମାଡ଼ି ନଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର କାମ ହେଲା ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନ ବେଳେ ଅର୍ଥ ଲୋଭ ଦେଖାଇ ପ୍ରଲୋଭିତ କରିବା, ସେହିଭଳି ବିରାଡ଼ି ବୈଷ୍ଣବ ନେତାମାନେ ଜନତାର ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଦେଶ ସେବା ନାମରେ ଦେଶକୁ ଲୁଟିବାରେ ଲାଗନ୍ତି।" ଏହି ବାକ୍ୟରେ ତିନୋଟି ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ରହିଛି। ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଶେଷଟି ପ୍ରଧାନ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ଅପ୍ରଧାନ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ। ଦୁଇଟି ଅପ୍ରଧାନ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ଦୁଇଟି ଉପବାକ୍ୟ।

ଉପବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ- **ବିଶେଷ୍ୟାତ୍ମକ, ବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଓ କ୍ରିୟାବିଶେଷଣାତ୍ମକ।**

ବିଶେଷ୍ୟାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟ- ଯେଉଁ ଉପବାକ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ଭଳି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ବିଶେଷ୍ୟାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା:-ରେଡ଼ିଓ କହିଛି, **କାଲି ବର୍ଷା ହେବ।**

- **ଶିବାନୀ ପାଶ୍ କରିଛି**, ଭଲ କଥା।

ଉପଯୁକ୍ତ ଦୁଇଗୋଟି ବାକ୍ୟରେ ରେଖାଙ୍କିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ୍ୟାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ।

ବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟ- ଯେଉଁ ଉପବାକ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପଦର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ତାହାକୁ ବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା: - **ଯିଏ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ ଭଲପାଏ ନାହିଁ**, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଶପ୍ରେମୀ ନୁହେଁ।

- **ଯେଉଁମାନେ ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତି ନାହିଁ**, ସେମାନେ ସଫଳତାର ସ୍ୱାଦ କାହିଁ ଜାଣିବେ।

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଦୁଇଗୋଟି ବାକ୍ୟରେ ରେଖାଙ୍କିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ।

କ୍ରିୟାବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟ- ଯେଉଁ ଉପବାକ୍ୟ କ୍ରିୟାବିଶେଷଣର କାର୍ଯ୍ୟକରେ, ତାହାକୁ କ୍ରିୟାବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

ଯଥା: - ତୁ ଯେତେ ମାଠିବୁ ମାଠ, ମୁଁ ସେଇ ଦରପୋଡ଼ା କାଠ।

- **ଯେହେତୁ ସେ ଦୋଷ କଲା**, ତେଣୁ ସେ ଦଣ୍ଡ ପାଇଲା।

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଦୁଇଗୋଟି ବାକ୍ୟରେ ରେଖାଙ୍କିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ୍ରିୟାବିଶେଷଣାତ୍ମକ ଉପବାକ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ।

ପରିଶେଷରେ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ମନର ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ ପଦ ବା ପଦ ସମଷ୍ଟିର ସମାହାର ହିଁ ହେଉଛି ବାକ୍ୟ। ଯୋଗ୍ୟତା, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆସତ୍ତି ଆଦି ବାକ୍ୟର ତ୍ରୟୀ ଲକ୍ଷଣ ବାକ୍ୟକୁ ସାର୍ଥକତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ମନର ଭାବକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି। ଅର୍ଥାତ୍, ଯୋଗ୍ୟତା, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆସତ୍ତି ଥିବା ପଦସମଷ୍ଟିକୁ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ। ପୁନଶ୍ଚ ବାକ୍ୟ ହେଉଛି ଭାଷାର ମୂଳଭିତ୍ତି ଓ ସର୍ବବୃହତ ଏକକ। ମାନବର ଭାବ ଓ ଭାବନା, ଚିନ୍ତା ଓ ଚିନ୍ତନ ତଥା ଉପଲବ୍ଧି ଆଦିର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ:

୧. ତ୍ରିପାଠୀ, ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର। ବ୍ୟାକରଣ କୋଷ। ଅକ୍ଷର, କଲ୍ୟାଣୀ ନଗର, କଟକ, ୨୦୧୩।

୨. ମାହପାତ୍ର, ଧନେଶ୍ୱର। ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣ। ପଞ୍ଚମ ସଂସ୍କରଣ, କିତାବ ମହଲ, କଲେଜ ସ୍କୋୟାର, କଟକ, ୨୦୧୦।

୩. ହରିଚନ୍ଦନ, ପ୍ରଫେସର ନୀଳାଦ୍ରି ଭୂଷଣ। ନିର୍ଭୁଲ ଲେଖାର ମୂଳସୂତ୍ର। ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ। ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପ୍ରକାଶନ, ଏକାମ୍ର ମଲ୍ୟବନ୍ତ, ୧୬୮/କେ-୩, କଳିଙ୍ଗନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର- ୭୫୧୦୨୯।

୪. ମହାପାତ୍ର, ପଣ୍ଡିତ ନାରାୟଣ। ଦାସ, ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଧର। ସର୍ବସାର ବ୍ୟାକରଣ। ପୁନଃ ମୁଦ୍ରଣ- ୨୦୨୩, ନିଯୁ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ, ୨୦୨୩।

୫. ସାହୁ, ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ। ଭାଷାବିଜ୍ଞାନର ରୂପରେଖା। ଦ୍ୱାଦଶ ପୁନଃମୁଦ୍ରଣ, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ, ୨୦୨୧।

୬. ରଥ, ପ୍ରଫେସର ଡ. ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି(ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାର)। ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ। ସଂବିଦୀ ପ୍ରକାଶନମ୍, ୪୭, ମହୋଦଧିମାର୍କେଟ୍, ମୋଚିସାହି, ପୁରୀ-୦୧।